

A BELÜGYI RENDÉSZETI PÁLYÁKRA ELŐKÉSZÍTŐ KÉPZÉS

KÖZÉPISKOLAI PROGRAMJÁRÓL

1. Bevezetés

A Belügyminisztérium Oktatási Főigazgatósága közreműködésével és támogatásával 2005-től választható szóbeli érettségi tárgyként került akkreditálásra a „Belügyi rendészeti ismeretek” című tantárgy³⁴. A felsőoktatási felvételi rendszer változása miatt folyamatban van e tantárgy írásbeli érettségi részének akkreditáltatása is, melynek eredményeként, pl.: a Rendőrtiszti Főiskolán felvételi kiváltó tantárgy lehet a Magyar, vagy Történelem tantárgy helyett. Ez irányba folynak előkészületi munkálataink, mely lehetőségbe szeretnénk és tervezzük más rendvédelmi oktatásban résztvevő felsőoktatási intézmények bekapcsolását is (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Ybl Miklós Főiskola, stb.)

2. A képzés előtörténetének vázlata

A rendszerváltást követő jelentős fluktuáció miatt az Országos Rendőr-főkapitányság 1992-ben kezdeményezte – egységes képzési program alapján –, hogy a középiskolákban rendőri pályára orientáló vagy előkészítő képzés induljon. Célja az volt, hogy javítsa a rendőri utánpótlás minőségét, a jelentkezőkben mihamarabb alakuljon ki a rendőri pálya iránti elkötelezettség, a középiskolák adjanak megfelelő ismereteket a szakmáról, fejlesszék a pályához szükséges készségeket, képességeket. A középiskolák – gimnáziumok és szakközépiskolák egyaránt – képzési kínálatuk bővítéseként vállalták fel a képzést, a 2001. évre már negyvenhárom iskola kapcsolódott be a programba.

A Határőrség Országos Parancsnoksága irányítása alatt 1998-tól határrendészeti pályára orientáló képzés tizennyolc középiskolában folyt. Központi tanterveket nem adtak ki, az adott témakörök és óraszámok ismeretében a középiskolák maguk dolgozták ki az alkalmazott helyi tanterveket.

A határőri és rendőri tantervek alapján egyéni és csapatversenyek szervezésére került sor. Az egyéni verseny győztesei kedvezményt kaptak a Rendőrtiszti Főiskolára és a rendészeti szakközépiskolákba való jelentkezéskor. A

³⁴ Ennek jogi alapját az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet módosításáról szóló 338/2004. (XII. 18.) Korm. rendelet kihirdetése jelentette.

csapatversenyek fizikai versenyszámainak eredményei beszámításra kerültek rendészeti szakközépiskolai felvételi eredményekbe.

A jelenlegi megújult érettségi követelmények alapján – mivel az érettségi tantárgy írásbeli vizsgarésze még nincs akkreditálva – a Rendőrtiszti Főiskolától e kedvezmények mérséklődtek, már csak plusz pontok adhatók a verseny 1-5. helyezetteinek.

A rendészeti szakközépiskolákban továbbra is felvételi kedvezmények biztosíthatók a versenyeken, valamint az eredményesen érettségizők és a képzésben résztvevők részére.

A belügyi rendészeti ismeretek tantárgy központi egységes tanterv alapján – a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium, Humán Szakközépiskola és Kollégium munkatársai, valamint az országos parancsnokságok munkatársainak bevonásával és a vezetők egyetértésével a 2003-2004. tanévtől került bevezetésre, mivel 2005-ben csak az erre épített követelményekből lehetett első alkalommal érettségizni.

A képzési program elfogadását rendkívül nagy és heves szakmai viták előzték meg a képzés tartalmát, milyenségét illetően. Sokan karate bajnokokat, mesterlövészeket, kis kommandósokat, kis rendőröket (már nem lett volna szükség a rendészeti szakközépiskolára.) kívántak képeztetni, mely igények eltértek az eredeti céloktól. A Belügyminisztérium Oktatási Főigazgatóság felvállalta az egységes – a szakmai viták eredményeire épített – belügyi rendészeti képzés kialakítását és a résztvevő középiskolák támogatását. A konkrét képzésekben a területi és a helyi szervek hivatásos és nyugállományú munkatársai is részt vesznek.

3. A belügyi rendészeti pályára előkészítő képzés céljai:

- A rendészeti szakmák iránt érdeklődő tanulóknak – a közismereti tárgyak elsajátítása mellett – olyan speciális ismereteket nyújtani, amelyekkel pályaválasztásuk megalapozottabbá válik. Erősödik motivációs bázisuk, ezzel elkerülhetővé válik a hibás pályaválasztás, mérsékelhető a későbbi pályaelhagyás. A tanulók megismerik a rendészeti szakmákra és életpályákra jellemző munkatevékenységeket, az e területeken dolgozók előtt álló perspektívákat. Ezáltal erősödik a rendészeti szervek presztízse, a bűn- és baleset-megelőzés társadalmi bázisa.
- A képzésben résztvevők jogi és állampolgári ismeretei kibővülnek és elmélyülnek, ami megerősíti a felelős állampolgári magatartást.
- Olyan képességeket fejleszteni, melyek erősítik a pályaalakalmasságot. Fontos szerepet játszik az önismeret és a kommunikációs képességek fejlesztése, a megfelelő fizikai kondicionáltság kialakítása.
- A kerettantervben is szereplő olyan tantárgyak speciális tartalmakkal való kiegészítése, melyek a rendvédelmi szerveknél is kívánatos és konvertálható ismereteket tartalmaznak (idegen nyelv, informatika).

- Előkészíteni a rendészeti szakközépiskolákban vagy a Rendőrtiszti Főiskolán folytatandó továbbtanulásra.

4. A belügyi rendészeti pályára előkészítő képzés struktúrája:

4.1. A kerettantervben szereplő, megemelt óraszámú tantárgyak:

a. Idegen nyelvek (angol vagy német)

Célja az idegen nyelvi kommunikációs készség általános növelésén túl olyan témák feldolgozása, szituációk gyakorlása, amelyek a határforgalommal, a rendőri tevékenységgel, a katasztrófavédelmi feladatokkal függnek össze; sajtócikkek, angol, német, vagy francia nyelvű adások feldolgozása, melyek más országok rendészeti munkáját mutatják be. Az iskolák területi elhelyezkedésétől függően igény szerint a szomszédos határmenti országok nyelvei is oktatásra kerülhetnek.

b. Informatika

Célja olyan ismeretekre szert tenni, amelyek lehetővé teszik a minél gazdagabb információgyűjtést; a hivatalos iratok készítési szabályainak elsajátítását; az OKJ-s vizsga letételét.

c. Testnevelés és sport

Célja a kondicionális képességek növelése, amelyekkel lehetővé válik a rendészeti szakközépiskolák vagy a Rendőrtiszti Főiskola fizikai alkalmassági vizsgáján való megfelelés; a vízbiztosság elérése két úszásnemben; az önvédelmi és küzdősportok alapvető fogásainak elsajátítása.

4.2. A kerettantervben nem szereplő, a szabadon tervezhető és szervezhető órák terhére létrehozott tantárgyak:

a. Kommunikációs gyakorlatok

Célja a tárgyilagos emberismeret megalapozása; önismeret és önfejlesztés kialakítása; a hiteles kommunikáció fejlesztése; a rendészeti pályák gyakorlásához szükséges magatartás kialakítása.

b. Speciális társadalomismeret

Célja olyan ismeretekkel kiegészíteni a kerettantervi tananyagokat, melyek elmélyültebb jogismeretet tesznek lehetővé; pszichológiai és szociológiai összefüggésbe helyezik a bűn fogalmát; megismertetnek a bűnmegelőzés lehetőségeivel.

c. *Belügyi rendészeti ismeretek*

Célja az egyes rendészeti szervek munkájának megismerése; olyan szakmai ismeretek elsajátítása, melyeknek segítségével kialakul, illetve erősödik a pályakép, a motiváció; felkészítés a középszintű érettségi vizsgára.

4.3. *A képzés tartalma*

A szakközépiskolák kétféle módon folytathatják a képzést.

- A szakmacsoportos képzést folytatók számára csak a 11. és 12. évfolyamon bevezetendő belügyi rendészeti ismeretek bevezetésére van lehetőség.
- A szakmacsoportos képzést nem folytató intézmények a szakmacsoportos orientáló szakasz heti 5, majd az alapozó szakasz heti 8 óráját szabadon tervezhető és szervezhető óráknak tekintve egyrészt a rendészeti képzés tárgyaira, másrészt közismereti tantárgyak óraszámának növelésére fordíthatják.

Szükséges a képzést működtető négyoldalú együttműködési megállapodás (az iskola, a területi határőr igazgatóság, a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság és a megyei rendőr-főkapitányság között) megkötése, rendszeres felülvizsgálata.

A belügyi rendészeti ismeretek tantárgy nyújtja a rendészeti pályákra orientáló középiskolai képzés alapvető elméleti szakmai ismereteit. (Az egyes rendészeti szervek bemutatásakor a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó Határőrség, katasztrófavédelem és a Rendőrség, feladatainak, szervezeti felépítésének, működésének, tevékenységének ismertetését tűztük ki célul, más rendészeti szervek legfeljebb az említés szintjén jelennek meg a tantervben.)

A tantárgy célja erősíteni a tanulók motivációját a belügyi rendészeti pályák iránt; felkészíteni a középszintű, szóbeli érettségi vizsgára; megalapozni a szakirányú továbbtanulást (rendészeti szakközépiskolák, Rendőrtiszti Főiskola); elősegíteni a későbbi munkába állást és magas szintű állampolgári ismeretek átadásával a civil kontroll erősítése.

A tárgy általános ismereteket ad a rendészeti munkáról, annak különböző területeiről, sokszínűségéről, ezzel erősíti a korábban már kialakított motivációt. Megismertet a pályaalakmasság feltételeivel, az egyes rendészeti szervek tagjaival szemben támasztott társadalmi, jogi, szakmai, etikai követelményekkel, így fejleszti az elhivatottságot, a szakmához való kötődést. A tananyag elsajátítása azoknak is haszonnal jár, akik végül is nem kerülnek rendészeti pályára, hiszen a tartalmak megismerésével, az elsajátításhoz szükséges készségek, képességek fejlesztésével olyan állampolgárokká válnak, akik törvénytisztelő magatartásukkal, önkéntes jogkövetésükkel erősítik a társadalmi együttélést, közvetlenül is segíteni tudják a jogsértő tevékenységek megelőzését és az azokat üldöző szervek munkáját.

A tantárgy oktatásának feladata a rendészetről, a rendészeti szervek működését meghatározó jogszabályokról, azok jogállásáról, feladatairól,

szervezetei felépítéséről, erőiről és eszközeiről, szakmai tevékenységük területeiről, működésük, irányításuk elveiről és szabályairól szóló általános ismeretek átadása.

A tananyag áttekinti a rendészeti szervek tevékenysége során alkalmazott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályait; bevezeti a tanulókat sokrétű kapcsolatrendszerükbe. Pontos képet ad a rendészeti szervek tagjainak jogairól, a velük szemben támasztott követelményekről, funkcionális tevékenységének összetettségéről. Megismerteti a terepen történő tájékozódás lehetőségeivel, jelentőségével, a jogellenes cselekmények köreivel és a velük szembeni fellépés szabályaival.

A konkrét szakmai ismeretek átadásakor feladat a következetesen alkalmazandó törvényességnek, jog- és szakszerűségnek mint alapkövetelménynek a megismertetése is.

A tantárgyra kevésbé jellemző a külső koncentráció, de a legszorosabban a speciális társadalomismeret anyagához kötődik, amennyiben az szolgálja a jogi megalapozást. Fel kell használni még a tanulók történelemmel összevontan tanult társadalomismereti, etikai, földrajzi és – a nyomozási alapismeretek című fejezetben – kémiai ismereteit is.

Ennél nagyobb szerepe van a belső koncentrációnak, amit a tematika egyértelmű szakmaisága biztosít. Az eddigi tanítási gyakorlat azt mutatja, hogy a különböző fejezeteket különböző szakemberek közvetítik (határőr, tűzoltó, rendőr, stb.). Az óraadó szakelődők személyes példájukkal, magatartásmintáikkal is formálják a tanulók pályaképét, ilyen értelemben előny a sokféle ráhatás. Ugyanakkor elengedhetetlenül fontos a pedagógiai folyamat összehangolása, a hatások egységesítésére való törekvés.

5. A tanulóra vonatkozó fejlesztési követelmények

A tananyag feldolgozása megköveteli, hogy a tanulók képesek legyenek elemző-értékelő, logikus, rendszerező gondolkodásra; a konkrét esetek és az általános szabályok közötti összefüggések felismerésére, az elvonatkoztatásra, a lényegkiemelésre. Fejlődjék problémamegoldó-képességük, vitakészségük; legyen harmóniában az önálló döntéshozatalra való képességük és az együttműködési készségük. Fellépésükben, megnyilvánulásaikban váljanak határozottá. Alakuljon ki és erősödjék jogérzékük, a törvényességbe vetett hitük, rendészeti értékrendjük. Tudatosodjék a jogok és köteleességek összhangjának szükségessége. Ismerjék meg, interpretálják majd alkalmazzák a szaknyelvet. Fejlődjék szóbeli kifejezőképességük, gondolataikat, véleményüket szabatosan fogalmazzák meg, érveljenek meggyőzően.

Legyenek képesek

- integrálni a korábban vagy párhuzamosan tanult társadalomismereti, speciális társadalomismereti, etikai, történelmi, földrajzi, kémiai, ismereteket,
- meghatározni a rendészeti szervek szerepét a társadalomban,

- a rendészeti szerveket egymástól megkülönböztetni, megfogalmazni azonosságukat és különbözőségeiket,
- ismertetni a belügyi rendészeti szervek feladatait, szervezetét, erőit, eszközeit,
- leírni a rendészeti szervek tevékenységét meghatározó legfontosabb alapelveket, normákat, majd azokkal azonosulni,
- megmagyarázni a rendészet filozófiáját
- értelmezni a szakmai feladatok ellátásakor érvényesülő jogokat, kötelelességeket,
- a mindennapi életből vett példákat elméleti ismereteikkel összekapcsolni,
- megválasztani az elsősegélynyújtáshoz, a terepen történő tájékozódáshoz, a szakmai feladatok ellátásához szükséges eszközöket, azokat célszerűen használni,
- elvégezni az elsősegélynyújtáshoz, a terepen való tájékozódáshoz kapcsolódó gyakorlati feladatokat,
- meghatározni a jogellenes cselekményekkel szembeni eljárást a társadalomban,
- értelmezni az alapvető szabálysértési és bűncselekményfajtákat, megnevezni az állampolgárok feladatát egy bűncselekmény felfedezése kapcsán.

6. A képzési tematika

6.1. A tizenegyedik évfolyam

A képzés a tizenegyedik évfolyamon évi 111 órában az alábbi – teljesség igénye nélküli – témakörök szerint folyik:

- rendészeti, rendészeti szervek (rend, közrend, határrend; biztonság, rendvédelem, rendvédelmi szervek),
- a belügyi rendészeti szervek általános jellemzése (Rendőrség, Határőrség, katasztrófavédelem rendeltetése, jogállása),
- a szakmai tevékenység területei, működése és irányítása (Rendőrség, Határőrség, katasztrófavédelem működésének általános szabályai),
- intézkedések, kényszerítő eszközök (A rendőri és határőri intézkedések és alkalmazásuk alapvető szabályai),
- együttműködés, kapcsolatok, szolgálati tevékenységek (Együttműködés a társadalmi szervekkel és szervezetekkel, a lakossággal; a civil kontrol),
- a személyzeti, munkaügyi és szociális tevékenység (rendészeti szervek tagjává válásának feltételei, szolgálati viszony keletkezése, alapvető tartalma és megszűnése, pénzügyi és anyagi járandóságok, szociális juttatások, képzési lehetőségek, érdekképviselet és érdekvédelem)
- környezet-, munka és egészségvédelem (környezet-, munka- és egészségvédelem célja és feladatai, elsősegélynyújtás alapelvei és gyakorlata)
- szolgálati érintkezés (rendfokozatok és állománycsoportok, fegyelmi és függőségi viszonyok)

6.2. A tizenkettedik évfolyam

A tizenkettedik évfolyamon évi kilencvenhat órában kerül sor az oktatásra az alábbi témakörök szerint:

- tájékozódás terepen (terep, térkép, tájékozódás, stb.)
- a jogellenes cselekmények és a velük szembeni fellépés szabályai (jogellenes cselekmények értelmezése, felosztása, a velük szembeni fellépést szabályozó jogszabályok)
- szabálysértési ismeretek (szabálysértés fogalma, felróhatósági szabályok, szankciók, eljáró hatóságok, eljárásban résztvevő személyek, eljárás lefolytatása, stb.),
- bűncselekményi alapismeretek (bűncselekmény fogalma, a büntetőjog dogmatikája),
- nyomozási alapismeretek (a büntetőeljárás és a kriminalisztika alapvető szabályai és ismeretei)

6.3. kommunikációs gyakorlatok

A kilencedik évfolyamban kezdődnek a kommunikációs gyakorlatok. A képzés személyiségközpontú, a felelősségteljes személyiség kibontakoztatására törekszik. Az egyéni tapasztalatokra épülő gyakorlatok során hozzájárul a tárgyilagos emberismeret megalapozásához, a saját és mások magatartásának, kommunikációs viselkedésének feltárásához, az önfejlesztéshez. Kibontakoztatja a tanulók tárgyilagos emberismeretét, segít felfedezni az emberismeret csapdáit. Fejleszti a hiteles kommunikációt, az empátiás képességet, az érzékenységet. Segítséget nyújt a különböző kultúrák közötti kommunikációban való biztonságos eligazodáshoz. A céltudatos ráhatásokkal alkalmassá teszi a tanulókat a rendészeti pályákat jellemző rend, fegyelem, azonosulás, együttműködés, jogkövető magatartás kialakítására.

A kerettanterv az általános követelményeiben a kommunikációs kultúrát a műveltség alapjának, az egyéni szocializáció tényezőjének fogalmazza meg. A kommunikációs gyakorlat mint önálló tantárgy hatékonyan hozzájárul e feladat megvalósításához. Kapcsolata van az anyanyelv, az informatika, a társadalomismeret, az etika, történelem és állampolgári ismeretek tantárgyakkal.

A tantárgy tanítása maximum tizenöt fős csoportokban évi hetvennégy órában történik, amelynek főbb témakörei:

- csoportalakulás (együttműködés a csoporttal, csoportszabályok, stb.)
- emberismeretéről általában (emberi kapcsolatok, én és más szerepek, stb.)
- kommunikáció fogalma, folyamata, értelmezése, az érintkezési kultúrák
- kommunikációs csatornák és zavarok,
- szociálpszichológiai ismeretek,
- önismeret forrásai, összetevői,

6.4. Speciális társadalomismeret

A speciális társadalomismeret tantárgy részben magában foglalja a kerettantervben szereplő társadalomismereti, etikai stúdiumok célrendszerét. Közvetlenül segíti a tanulók társadalmi beilleszkedését, hozzájárul a tudatos életvezetés kialakításához, felkészít a felelős társadalmi szerepvállalásra, a demokratikus közéletben való aktív részvételre. Megismerteti a jogi szabályozás alapelveivel, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás szerveivel. Segíti a saját és mások tetteiért felelős, normakövető emberi magatartás kialakulását.

A tantárgy nevében feltüntetett speciális jelleg abból fakad, hogy a kilencedik és a tizedik évfolyamon megszerzett ismereteket elmélyültebben, nagyobb fogalmi pontossággal, más követelményekkel tanítjuk, és a példákban is tükröződik a rendészeti pályára való felkészítés általános törekvése. Cél az is, hogy a jogi ismeretek című fejezet alapozza meg a rendészeti ismeretek fogalomhasználatát.

Új fejezet a kriminológia, amely a szociológiai és pszichológiai bevezető után ismerteti meg a tanulókkal a bűn fogalmát, kialakulását, társadalmi és személyi vonatkozásait; a bűnmegelőzés lehetőségeit, fontosságát. Ezt a fejezetet az alapok hiánya miatt alacsonyabb követelményszinten lehet tanítani, mint az előzőeket.

A tantárgy jellemzője az erős és többirányú külső (tantárgyak közötti koncentráció). Törekedni kell a kilencedik évfolyamon tanult állampolgári ismeretek és a tizedik évfolyamon elsajátított társadalomismeret anyagának elmélyítésére, kiegészítésére; a 11. évfolyamon tanult gazdasági vagy pszichológiai, valamint az etikai ismeretek felhasználására. Emellett az itt elsajátítottak megalapozzák a párhuzamosan tanult rendészeti ismeretek tantárgy anyagának könnyebb megértését. (A koncentráció lehetőségét és szükségességét a tematika megfelelő helyén jeleztük.)

Témakörök:

- a rendészet története
- jogi ismeretek (értékek és normák, szabályok a társadalomban, államjogi alapismeretek, alkotmányjogi alapismeretek, közigazgatási jogi ismeretek),
- pszichológiai ismeretek,
- szociológiai ismeretek,
- kriminológiai alapismeretek,

7. Összegzés

A Belügyi rendészeti ismeretek érettségi tárgy bevezetése óta összegyűjtött tapasztalataink, az iskolák tanárai, tanulói, a szakmai szervek munkatársai véleménye alapján nyugodt lelkiismerettel állíthatjuk, hogy a képzés eléri célját. A képzésben résztvevők – évente durván 3500 fiatal – magas szintű ismereteket szereznek a belügyi rendészeti szervek tevékenységén túl, azokról a jogi és

állampolgári ismeretekről is, melyek lehetővé teszik az állam és az állami szervek működésében, főbb tevékenységében való eligazodást, a fiatalok rendvédelmi nevelését és főként azt, hogy a médiákból rájuk zúduló erőszak és erkölcsi nihil ellenére felismerjék a jogkövetés szükségességét, a tisztességes és normális emberi életvitel követelményrendszerét.